YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 1

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2026

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O‘z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
""Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali
O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna

MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH 56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich

INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO‘YICHA XALQARO TAJRIBA 60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna

ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР 64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович

ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ 67
Каракулов Фарход Зайпудинович

MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI 72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich

MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI 77
Iskandarova Munisa Hasan qizi

MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASH IMKONIYATLARI 82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To‘xtayev Kamol Po‘latovich

MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna

NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA’SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI 93
Odilova Malika Abdushukur qizi

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH 98
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o‘g‘li

ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ 103
Артикова Шохида Ильясовна

MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHIYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich

THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN’S ECONOMIC TRANSFORMATION 114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli

РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ 120
Расулов Нозимжон Набиджонович

QISHLOQ XO‘JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASHDAGI AHAMIYATI 125
Saburov Jumanazar Saliyevich

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI 129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА 134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARI SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI 141
Xayitov Rustam Burxonovich

BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH 146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li

BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH 151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich

HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI 159
Ibodova Dilsora Ibodovna

INVESTITSION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH 165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista

KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH 170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich

MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR 173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li

СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи

SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI 186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi

TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI 200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH 205
Zufarova Zilola Raxim qizi

TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI 216
Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich

MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH 222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich

AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI 231
Saidov Dilshodbek Razzakovich

UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI 236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li

TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI 241
Jumanova Zilola Tuychiyevna

RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI 248
X.R. Aliyev

O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li

OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI 264
Xolmuratov Salimbek Eshbekovich

INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI 269
Quliyev Begimqul Melikovich

ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ 276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич

АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА 281
Хайдаров Ойбек Зоирович

THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION 287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna

DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY 293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna

TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI 298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna

YANGI O‘ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA’MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA’SIRI 303
Tashmuxamedova Yayra Atxamovna

ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL 308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich

TA’LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIYA KO‘RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O‘ZBEKISTON AMALIYOTI 314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna

HUDUDIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO‘P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG‘OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO‘LLARI 319
Tag‘oyev Feruz Yorqulovich

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR 326
Egamberdiev Abbosxon Sherali o‘g‘li

KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG‘BATLANTIRISH MEXANIZMLARI 331
Nurullayev Baxrom Botirovich

YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH 337
Ne’matova Mavsuma

ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI 341
Galatov Abbos Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich

IQTISODIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI 346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna

MEHNATGA HAQ TO‘LASHNING MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLISHNING ASOSIY VAZIFALARI 356
Anvar Raximov Maxmarasulovich

“CRADLE TO CRADLE” VA “CRADLE TO GRAVE” KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI 360
Sodikov Zokir Rustamovich

MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI 366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.......370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich

QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI).......377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.......385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi

VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.......390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi

MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH.......395
Qo'ziboyev Umarbek Ulug'bekovich

ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI).......400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна

XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.......407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich

O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLIYALASHTIRISH ARXITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.......412
Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich

BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLIYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.......419
Iminova Nurjahon Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li

BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI.......423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova

СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.......427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Бoходир огли

TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI.......432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich

THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.......438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich

BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI.......442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li

KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELLARI.......446
Kamilov Farxod Shamilevich

TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI.......453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna

РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ.......459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна

LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI.......462
Sadritdinov Baxodir

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY–KONSEPTUAL ASOSLARI 467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich

TEXNOLOGIK RESURSLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH 474
Kazakov Olim Sabirovich

OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI 479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna

SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI 485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna

ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li

BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI 496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li

INSON KAPITALIGA INVESTITSIYALAR 499
Sheraliyeva Saida Azatovna

TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH 504
Mizrob Maxmudovich Tashov

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ 514
Ли Илларион Георгиевич

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА 519
Ахмедходжаев Равшан Темурович

УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ 525
Усманова Азиза Баходировна

O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI 529
Temurbek Olimovich Mamayunusov

КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ 536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли

ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH 541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich

O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI 549
Fayziyev Oybek Raximovich

INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM 556
Sarvar Saidov Khairulloyevich

O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna

SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI 568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos

ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ 572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH........ 578
Eminchayev Baxodir Sadikovich

MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI........ 583
Tuyev Abdurahmon Yusubopvich

AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI........ 587
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li

TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH........ 594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.

AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH........ 600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ........ 605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод уғли

O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI........ 610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna

MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI........ 615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQARISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI........ 619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li

MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR........ 623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich

YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI........ 630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi

UDK: 330.15:502.131.1

YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI

Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti tayanch doktoranti
ORCID: 0009-0004-5066-0178
Email: nazokat1102@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada yashil iqtisodiyot tushunchasining mohiyati ochib berilib, uning rivojlanishiga ta'sir etuvchi asosiy omillar tizimli ravishda tahlil qilinadi. Shuningdek, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonida ushbu omillarni boshqarish masalalari menejment nuqtayi nazaridan yoritiladi. Tadqiqot davomida institutsional, iqtisodiy, innovatsion va tashkiliy omillarning yashil iqtisodiyot rivojlanishidagi o'rni aniqlanib, ularni samarali boshqarish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar shakllantirilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, innovatsiyalar, menejment, boshqaruv omillari, ekologik siyosat.

Abstract. This article elucidates the essence of the concept of a green economy and systematically analyzes the main factors affecting its development. Furthermore, the management of these factors during the transition to a green economy is examined from a management perspective. The study identifies the role of institutional, economic, innovative, and organizational factors in the development of a green economy and forms scientific and practical conclusions on how to manage them effectively.

Key words: green economy, sustainable development, innovation, management, management factors, environmental policy.

Аннотация. В данной статье раскрывается сущность понятия зеленой экономики, систематически анализируются основные факторы, влияющие на ее развитие. Также с точки зрения менеджмента освещаются вопросы управления этими факторами в процессе перехода к зеленой экономике. В ходе исследования определяется роль институциональных, экономических, инновационных и организационных факторов в развитии зеленой экономики, а также формулируются научно-практические выводы по их эффективному управлению.

Ключевые слова: зеленая экономика, устойчивое развитие, инновации, менеджмент, управленческие факторы, экологическая политика.

KIRISH

So'nggi yillarda global miqyosda ekologik muammolarning keskinlashuvi, tabiiy resurslarning cheklanganligi hamda iqlim o'zgarishi jarayonlarining kuchayishi iqtisodiy rivojlanishning yangi modelini shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ushbu sharoitda yashil iqtisodiyot konsepsiyasi barqaror rivojlanishni ta'minlashning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida maydonga chiqmoqda. Yashil iqtisodiyot nafaqat ekologik barqarorlikni, balki iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy farovonlikni uyg'un holda ta'minlashni ko'zda tutadi. Ushbu jarayonlar O'zbekiston Respublikasida ham iqtisodiy rivojlanishning yangi modelini shakllantirish zaruratini yuzaga keltirdi. Bu yo'nalishda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.12.2022 yildagi "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-436-son[1] qarori qabul qilingan bo'lib, unda qayta tiklanadigan energiya manbalari ulushini oshirish, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish va resurslarni tejash choralari belgilangan.

Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan qabul qilingan farmon va qarorlarda yashil iqtisodiyotga o'tish, energiya samaradorligini oshirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish hamda ekologik barqarorlikni ta'minlash masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Jumladan, O'zbekiston

1 https://lex.uz/uz/docs/-6303230

Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi “2019 — 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ–4477-son[2] qarorida 2019–2030-yillarda mamlakatni “yashil” iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish strategik vazifa sifatida belgilangan.

Mazkur qarorda sanoat va ishlab chiqarish korxonalarida resurs tejovchi texnologiyalarni joriy etish, innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish hamda ekologik menejment tizimlarini rivojlantirish orqali iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish zarurligi qayd etilgan. Shu bilan birga, Prezidentning 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasida ham yashil iqtisodiyotga o‘tish, “yashil” investitsiyalarni jalb qilish va innovatsion boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan.

Prezident farmon va qarorlarida belgilangan vazifalar yashil iqtisodiyot rivojlanishining asosiy omillarini — institutsional muhit, moliyaviy mexanizmlar, innovatsion salohiyat va boshqaruv tizimlarini kompleks ravishda takomillashtirishni taqozo etadi. Ayniqsa, korxonalar darajasida yashil innovatsiyalarni boshqarish, ekologik mas’uliyatni oshirish va strategik menejmentni rivojlantirish masalalari dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Shu bois, yashil iqtisodiyot rivojlanishining asosiy omillarini aniqlash va ularni samarali boshqarish mexanizmlarini ilmiy jihatdan asoslash Prezident farmon va qarorlarida belgilangan maqsad va vazifalarning amaliy ijrosini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega.

Prezident tomonidan qabul qilingan navbatdagi muhim hujjat — “Yashil iqtisodiy taraqqiyot va chiqindilar bilan ishlash sohasini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha yangi chora-tadbirlar” to‘g‘risidagi qaror bo‘lib, unda elektr transport infratuzilmasi va chiqindilarni qayta ishlash sohasida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish uchun bojxona bojlaridan ozod qilingan import tovarlari rejasi belgilangan.

Bundan tashqari, Prezident farmoni bilan tasdiqlangan milliy shaffoflik tizimi, ya’ni MRV (Monitoring–Reporting–Verification) mexanizmlari ham ta’sis etildi. Ushbu tizim yashil iqtisodiyotga o‘tishda uglerod gazlari chiqindilarini hisobga olish, nazorat qilish va strategiyani ijro etishni muvofiqlashtirishni o‘z ichiga oladi. Mazkur qabul qilingan farmon va qarorlar yashil iqtisodiyotni rivojlantirish uchun institutsional va boshqaruv bazasini shakllantiruvchi muhim huquqiy asoslarni yaratadi. Yashil iqtisodiyotning muvaffaqiyatli rivojlanishi bevosita uni shakllantiruvchi omillarni aniqlash va ularni samarali boshqarish mexanizmlarini ishlab chiqish bilan bog‘liq. Shu sababli, ushbu maqolada yashil iqtisodiyot rivojlanishining asosiy omillari va ularni boshqarish masalalarini ilmiy jihatdan tadqiq etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil iqtisodiyot tushunchasi va uning rivojlanish omillari so‘nggi yillarda xorijiy va mahalliy iqtisodiy tadqiqotlarda keng yoritilmoqda. Mazkur konsepsiya barqaror rivojlanish g‘oyalariga asoslangan holda iqtisodiy o‘sish, ekologik muvozanat va ijtimoiy farovonlikni uyg‘unlashtirishga qaratilgan model sifatida talqin qilinadi.

Xalqaro ilmiy adabiyotlarda yashil iqtisodiyot dastlab BMT Atrof-muhit dasturi (UNEP) tomonidan ilgari surilgan bo‘lib, unda yashil iqtisodiyot resurslardan samarali foydalanish, uglerod chiqindilarini kamaytirish va ekologik xavfsizlikni ta’minlashga yo‘naltirilgan iqtisodiy tizim sifatida izohlanadi. UNEP tadqiqotlarida institutsional siyosat, moliyaviy mexanizmlar va innovatsiyalar yashil iqtisodiyot rivojlanishining asosiy omillari sifatida ko‘rsatib o‘tiladi[3].

Porter va van der Linde (1995) tadqiqotlarida ekologik talablar va innovatsiyalar o‘rtasidagi bog‘liqlik asoslab berilgan bo‘lib, qat’iy ekologik siyosat korxonalarni innovatsion faoliyatga undashi mumkinligi ta’kidlanadi. Mazkur yondashuv yashil iqtisodiyot rivojlanishida innovatsion-texnologik omillarning muhimligini ilmiy jihatdan tasdiqlaydi.

Jahon banki va OECD tadqiqotlarida yashil iqtisodiyot rivojlanishining iqtisodiy va institutsional omillari alohida o‘rganilgan. Xususan, Jahon banki hisobotlarida yashil o‘sish investitsiyalar, moliyalashtirish mexanizmlari va davlat tomonidan yaratiladigan qulay iqtisodiy muhit bilan chambarchas bog‘liqligi ta’kidlanadi[4]. OECD tadqiqotlarida esa yashil iqtisodiyotga o‘tishda davlat siyosati, strategik rejalashtirish va boshqaruv institutlarining samaradorligi hal qiluvchi omil sifatida ko‘rsatiladi[5].

Innovatsion-texnologik omillar yashil iqtisodiyot rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida Porter va van der Linde tomonidan ilgari surilgan “ekologik raqobatbardoshlik” nazariyasida ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Mazkur nazariyaga ko‘ra, ekologik talablarning kuchayishi korxonalarni innovatsiyalarga undaydi va natijada ularning raqobatbardoshligi oshadi. Ushbu yondashuv yashil iqtisodiyotda innovatsion menejmentning ustuvorligini tasdiqlaydi[6].

2 https://lex.uz/docs/-4539502
3 UNEP. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. Nairobi, 2011.
4 World Bank. Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. Washington, DC, 2012.
5 OECD. Towards Green Growth. Paris, 2011.
6 Porter M.E., van der Linde C. Toward a New Conception of the Environment–Competitiveness Relationship // Journal of Economic Perspectives. 1995.

Menejment yo‘nalishidagi ilmiy ishlarda yashil iqtisodiyot ko‘pincha “green management”, “environmental management” va “sustainable management” tushunchalari orqali yoritiladi. Xususan, Hart[7] (1997) va Elkington[8] (1998) asarlarida korxonalarda ekologik mas’uliyatni strategik boshqaruvga integratsiya qilish raqobatbardoshlikni oshiruvchi omil sifatida ko‘rsatiladi. Ushbu tadqiqotlar yashil iqtisodiyot rivojlanishida tashkiliy va boshqaruv omillarining muhimligini asoslab beradi. Hart tomonidan ishlab chiqilgan “tabiiy resurslarga asoslangan firma nazariyasi”ga ko‘ra, korxonalarning ekologik mas’uliyati va resurslardan samarali foydalanishi uzoq muddatli raqobat ustunligini ta’minlaydi. Elkington tomonidan ilgari surilgan “uchlik natija” (Triple Bottom Line) konsepsiyasi esa iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy maqsadlarni birgalikda boshqarish zarurligini asoslaydi.

Mahalliy olimlar tadqiqotlarida ham yashil iqtisodiyot masalalari tobora ko‘proq o‘rganilmoqda. O‘zbekiston iqtisodchilari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda yashil iqtisodiyot milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, energiya samaradorligini oshirish va ekologik xavflarni kamaytirish vositasi sifatida baholanadi. Shuningdek, davlatning strategik roli, institutsional islohotlar va innovatsion siyosat yashil iqtisodiyot rivojlanishining asosiy omillari sifatida ta’kidlanadi.

Shu bilan birga, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, yashil iqtisodiyot rivojlanishining omillarini menejment nuqtayi nazaridan kompleks boshqarish masalalari yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Ko‘pgina tadqiqotlarda alohida omillar tahlil qilingan bo‘lsa-da, ularning o‘zaro bog‘liqligi va boshqaruv mexanizmlari kam yoritilgan. Mazkur holat ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligi va dolzarbligini asoslaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida umumiy ilmiy va maxsus menejment usullaridan foydalanildi. Jumladan, tizimli tahlil, taqqoslash, guruhlash, mantiqiy tahlil hamda grafik usullar qo‘llanildi. Shuningdek, yashil iqtisodiyotga oid ilmiy adabiyotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va normativ-huquqiy hujjatlar tahlil qilindi.

Omillarni baholashda ularning yashil iqtisodiyot rivojlanishiga ta’sir darajasi shartli ball tizimi asosida aniqlanib, natijalar jadval va diagrammalar yordamida umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Yashil iqtisodiyot — bu iqtisodiy o‘sishni ta’minlash jarayonida atrof-muhitga zarar yetkazishni minimallashtirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta’minlashga qaratilgan iqtisodiy tizimdir. Mazkur modelda innovatsiyalar, energiya samaradorligi, qayta tiklanuvchi energiya manbalari hamda ekologik toza texnologiyalar muhim o‘rin tutadi.

Yashil iqtisodiyotning asosiy mohiyati shundan iboratki, unda iqtisodiy manfaatlar ekologik va ijtimoiy manfaatlar bilan uyg‘unlashtiriladi. Bu esa davlat, biznes va jamiyat o‘rtasida yangi boshqaruv yondashuvlarini shakllantirishni taqozo etadi.

Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi bir qator o‘zaro bog‘liq omillar ta’siri ostida amalga oshadi (1-rasm).

1-rasm. Yashil iqtisodiyot rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar[9]

7 Hart S.L. A Natural-Resource-Based View of the Firm // Academy of Management Review. 1997.
8 Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Oxford, 1998
9 Manba: Muallif ishlanmasi

Ularni quyidagi guruhlarga ajratish mumkin:

Institutsional omillar. Institutsional omillar yashil iqtisodiyot rivojlanishining muhim asosi hisoblanadi. Bular jumlasiga davlatning ekologik siyosati, normativ-huquqiy baza, strategik dasturlar va institutsional tuzilmalar kiradi. Davlat tomonidan yashil rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi qonunlar va dasturlarning mavjudligi ushbu sohada barqaror rivojlanishni ta'minlaydi.

Iqtisodiy omillar. Iqtisodiy omillar moliyaviy resurslar, investitsiyalar, soliq imtiyozlari va rag'batlantirish mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Yashil loyihalarga investitsiyalarni jalb qilish, ekologik innovatsiyalarni moliyalashtirish va iqtisodiy rag'batlar yaratish yashil iqtisodiyot rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Innovatsion va texnologik omillar. Innovatsiyalar yashil iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Resurs tejovchi texnologiyalar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va ekologik toza ishlab chiqarish jarayonlari yashil iqtisodiyot rivojlanishining muhim sharti hisoblanadi.

Tashkiliy va boshqaruv omillari. Korxonalarda samarali menejment tizimining mavjudligi, strategik rejalashtirish va ekologik menejmentning joriy etilishi yashil iqtisodiyot rivojlanishiga xizmat qiladi. Rahbariyatning ekologik mas'uliyati va korporativ madaniyat ham muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Yashil iqtisodiyot rivojlanish omillarini boshqarish masalalari.

Yashil iqtisodiyot rivojlanishida omillarni samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega. Bunda strategik menejment, innovatsion boshqaruv va institutsional muvofiqlashtirish asosiy vositalar hisoblanadi.

Avvalo, davlat darajasida yashil iqtisodiyotga o'tish strategiyasini ishlab chiqish va uni amalga oshirish mexanizmlarini kuchaytirish zarur. Ikkinchidan, korxonalarda ekologik menejment tizimini joriy etish, yashil innovatsiyalarni rag'batlantirish va xodimlarning ekologik savodxonligini oshirish muhim hisoblanadi. Shuningdek, moliyaviy va investitsion mexanizmlarni takomillashtirish orqali yashil loyihalarning iqtisodiy jozibadorligini oshirish lozim.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, yashil iqtisodiyot rivojlanishida alohida bir omil emas, balki ularning uyg'unlashgan boshqaruvi muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, innovatsion texnologiyalarni joriy etish institutsional va iqtisodiy qo'llab-quvvatlashsiz yetarli samara bermaydi.

Menejment nuqtayi nazaridan, yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni strategik boshqaruv, innovatsion menejment va ekologik menejment integratsiyasini talab etadi. Bu esa korxona va davlat darajasida muvofiqlashtirilgan boshqaruv qarorlarini ishlab chiqishni taqozo etadi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston statistik ma'lumotlari asosida yashil iqtisodiyot omillarining ekonometrik tahlili[10]

Yil	Yashil investitsiyalar, mln USD	Energ. samaradorligi indeksi	Qayta tiklanuvchi energiya ulushi (%)	Innovatsion faollik indeksi
2020	200	0.45	8%	32
2021	350	0.49	13%	41
2022	620	0.53	15%	51
2023	850	0.57	18%	58
2024	1010	0.60	20%	64
2025	1200	0.63	22%	70

Tahlil shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston sharoitida: Investitsiyalar – 1 million USD ko'proq yashil investitsiya korxonalarda innovatsion faollik indeksini taxminan 0.52 ballga oshiradi. Bu yashil investitsiyalarning innovatsion jarayonlarni rag'batlantirishdagi dolzarbligini ko'rsatadi. Energiya samaradorligi – eng yuqori ta'sir ko'rsatgan omil bo'lib, energiya samaradorligi indikatorining oshishi innovatsion faollikni sezilarli darajada oshiradi (0.84 ballga). OECD ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonda energiya Intensivligi pasaygani ushbu omilning iqtisodiy rentabellikka ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi. Qayta tiklanuvchi energiya ulushi (X_3) – qayta tiklanadigan energiyaning umumiy ishlab chiqarishdagi ulushi oshgani sari innovatsiya darajasi ham ortadi (0.67 ballga), bu yashil energetika investitsiyalarining korxona innovatsiyalari bilan bog'liqligini ko'rsatadi[11].

Yashil investitsiyalar innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'lmoqda, bu esa davlat hamda xususiy sektor mexanizmlarining mosligini taqozo etadi[12].

10 Manba: Davlat statistika qo'mitasi, Invest in Uzbekistan, OECD va jurnal maqolalari asosida muallif ishlanmasi
11 https://www.oecd.org/en/publications/roadmap-for-sustainable-investment-policy-reforms-in-uzbekistan_20865f29-en/full-report/promoting-green-investment-in-uzbekistan
12 https://www.wosjournals.com/index.php/shokh/article/view/

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot rivojlanishi institutsional, iqtisodiy, innovatsion-texnologik va boshqaruv omillarining kompleks ta'siri asosida amalga oshadi. Ushbu omillarni samarali boshqarish yashil iqtisodiyotga o'tish jarayonining muvaffaqiyatini belgilaydi.

Tadqiqot natijalari yashil iqtisodiyot rivojlanishini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, strategik qarorlar qabul qilish va innovatsion siyosatni shakllantirishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.12.2022 yildagi "2030-yilgacha O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-436-son qarori // https://lex.uz/uz/docs/-6303230
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ–4477-son // https://lex.uz/docs/-4539502
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28.01.2022 yildagi "2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. https://lex.uz/ru/docs/-5841063
4. UNEP. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. Nairobi, 2011.
5. World Bank. Inclusive Green Growth: The Pathway to Sustainable Development. Washington, DC, 2012.
6. OECD. Towards Green Growth. Paris, 2011.
7. Porter M.E., van der Linde C. Toward a New Conception of the Environment–Competitiveness Relationship // Journal of Economic Perspectives. 1995.
8. Hart S.L. A Natural-Resource-Based View of the Firm // Academy of Management Review. 1997.
9. Elkington J. Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Oxford, 1998.
10. Schaltegger S., Burritt R. Sustainability accounting for companies // Journal of Cleaner Production. 2010.
11. https://UzDaily.uz
12. https://www.oecd.org/en/publications/roadmap-for-sustainable-investment-policy-reforms-in-uzbekistan_20865f29-en/full-report/assessment-and-recommendations
13. https://www.oecd.org/en/publications/roadmap-for-sustainable-investment-policy-reforms-in-uzbekistan_20865f29-en/full-report/promoting-green-investment-in-uzbekistan
14. https://www.wosjournals.com/index.php/shokh/article/view/

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 1

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz